

Xina: La llarga marxa de la desmaoitziació

Manifestacions d'estudiants a diverses ciutats xineses

Des de primers de desembre, més de cent-mil persones, majoritàriament estudiants, s'han manifestat a disset ciutats xineses reclamant l'establiment de llibertats democràtiques i de premsa. Aquestes manifestacions, sense organitzacions ni líders coneguts, constitueixen els moviments espontanis més multitudinaris dels darrers deu anys al país.

Els observadors hi veuen un recolzament a la política de reformes inspirada per l'home fort del règim Deng Xiaoping, —que topa encara amb la resistència de la vella guàrdia maoïsta, molt nombrosa al si del Partit Comunista Xinès (PCX)—, i la demanda d'un segon i decisiu pas: l'extensió de les reformes —fins ara circumscrites a l'economia— a l'àmbit polític.

«Les quatre modernitzacions no seràn realitzables sense una cinquena: la democratització» deia el dissident Wei Jingsheng durant la curta etapa de tolerància expressiva que va fer néixer a Pequín el partit de la democràcia, l'any 1978, fent referència a la política de «les quatre modernitzacions» (agricultura, indústria, defensa, ciència i tècnica) empresa per Deng Xiaoping i adoptada pel govern xinès.

L'any següent, el Mur de la Democràcia era abandonat, i Wei Jingsheng condemnat a quinze anys de presó per difusió d'opinions contràries al Règim. Ara ha estat recordat pels manifestants en algunes pancartes que en demanaven l'alliberament. El 15 de desembre, de 1986, el diari del Poble, de Pequín, posava en boca de Deng Xiaoping les paraules «el sufragi universal, la demo-

cràcia i la llibertat reflecteixen les necessitats de la humanitat, i no han de ser considerats com a conceptes burgesos».

Protestes d'estudiants i treballadors

Els orígens de les protestes es situen a la Facultat de Ciència i Tecnologia de la ciutat de Hefei, propera a Shanghai, amb motiu de reivindicacions inicialment acadèmiques. A Shanghai es produïren aldarulls després d'un concert del grup nord-americà The Beach Boys i la policia va detenir alguns estudiants. Després, el moviment inicial ha trobat un terreny abonat i, malgrat el silenci de premsa i ràdio, l'onada de reivindicacions s'ha escampat a les principals ciutats del país.

Les concentracions més nombroses, que han fet temer als dirigents un desbordament, han estat a Shanghai, la ciutat més poblada de Xina amb 12 milions d'habitants, és la més avançada cultural i socialment. Zona pilot en les reformes econòmiques, principal port exportador i gran centre industrial, Shanghai és un dels paisatges urbans on més s'ha fet palesa la modernització: avui hi són representades multinacionals nord-americanes i japoneses, s'ha reobert la Borsa i s'edifiquen vivendes per a ser venudes en propietat privada. També compte amb la premsa més oberta del país.

A Shanghai s'hi van mobilitzar durant tres dies consecutius fins a setanta-mil persones, més de la meitat estudiants, i la resta treballadors que es van unir a les protestes. Entre pancartes condemnant el «despotisme», una comissió va lliurar un plec de reivindicacions a l'Ajuntament, els punts principals de les quals eren més democràcia, una premsa no controlada i participació a les eleccions de les Assemblies Provincials.

A Pequín els manifestants han estat menys nombrosos. A una temperatura de dotze graus sota zero, milers d'estudiants s'aplegaven a la Plaça Tien An-men, la més gran de la ciutat i lloc on havia estat prohibida qualsevol manifestació, cantant «La Internacional» i cridant repetidament «democràcia» i «llibertat». La policia va actuar aquí amb més duresa, efectuant detencions que al cap d'unes hores eren revocades.

La premsa xinesa, controlada pels serveis de propaganda del PCX ha ignorat durant molts dies les manifestacions. Només l'edició del Diari del Poble destinada a l'estranger i el servei en llengua anglesa de l'agència oficial Nova Xina recollien breument els fets. Una actitud constant dels manifestants ha estat concedir importància a la difusió, exigint de la premsa informació «objectiva i exhaustiva» de les protestes. Finalment, el 30 de desembre, la televisió oferí imatges d'una manifestació a Pequín.

L'actitud dels governants ha anat evolucionant al llarg dels fets. Des de

l'inicial «tenen dret constitucional a manifestar-se» i «els estudiants han demostrat el seu patriotisme i suport a les reformes i no han violat les lleis», fins a l'advertència contra la possible «influència de pensaments malsans favorables a una còpia de les democràcies occidentals» llençada per He Dong-xang, viceministre d'Estat per l'Educació, després dels esvalots de Shanghai, on la presència obrera va disparar les alarmes.

Des d'aleshores, els ajuntaments de Pequín i Shanghai restringeixen els drets de reunió, exigeixen la sol·licitud de permisos per a realitzar actes públics i amenacen amb represàlies contra «comportaments anticonstitucionals i que atenten contra l'interès públic». Al mateix temps, la policia rep ordres d'actuar amb més duresa.

Els hereus de la «generació perduda»

Si bé han estat presents al moviment exigències acadèmiques, com el refús a la puja dels drets d'inscripció a l'universitat, els problemes de la joventut xinesa no tenen paral·lisme amb els dels seus homònims francesos, italians i espanyols, que s'han manifestat la tardor passada.

L'educació ha estat un sector molt castigat a la Xina entre 1966 i 1976 a causa de la Revolució Cultural. Mao declarà la preferència de l'adoctrinament polític sobre (o contra) la transmissió de coneixements científics. Era la trasposició al pla educatiu del pensament maoista de la primacia de la lluita de classes sobre el desenvolupament econòmic.

L'any 1966 la majoria d'universitats i escoles secundàries foren tancades i les restants van quedar funcionant al ral·lentí. Uns vint milions de «joves instruits», expressió referida als estudiants de secundària o universitaris, i joves urbans entre tretze i vint-i-cinc anys foren enviats a realitzar treballs a allunyades comunes agrícoles o a fer la Revolució. Moltes escoles rurals van ser tancades i convertides en magatzems.

La gran majoria d'aquests exiliats

no han pogut posteriorment tornar a les seves ciutats d'origen. Aquest continua sent un dels grans factors de descontentament a la Xina actual. Per als governants és una assignatura pendent de solució difícil, donat el problema de l'atur —calculat en 20 milions de persones, segons xifres oficials— existent a les grans ciutats.

L'únic que ha pogut fer el PCX ha estat reconèixer els errors de la Revolució Cultural. Ja el 1977, Deng declarava que s'havia condemnat tota una generació de joves a ser «invalíds intel·lectuals». Són el que s'ha anomenat la generació perduda.

Avui es va camí de recuperar aquest retard, però les xifres són encara pobres. De 136 milions d'escolars de primària, només un 6 % passen a l'ensenyament secundari i uns 640.000 anysals a l'universitat. 200 milions de xinesos, un 20 % de la població, són encara analfabets.

Les reivindicacions dels estudiants depassen el pla educatiu, exigeixen ser tinguts en compte a l'hora de decidir el futur de Xina. Per això intenten allò que més temen els dirigents del país: engegar un moviment de protesta socialment més ampli. En aquest sentit, declaren que la puja de preus en preparació apressarà la unió de la població al seu moviment.

Segons els observadors, els manifestants no van contra el sistema. Més aviat demanen que es materialitzin les promeses de reforma política fetes darrerament als discursos i als mitjans de difusió. A l'estiu passat s'encetà a la premsa un debat polític sobre democràcia i separació entre l'Estat i el Partit, amb la participació dels principals dirigents. De sobte, aquest debat va ser interromput, aparentment per l'oposició dels conservadors, que lluiten contra la seva pèrdua d'influència.

Maoïstes versus reformistes

El Partit Comunista Xinès, amb 44 milions de membres, té una composició conflictiva: Dels divuit milions de quadres que hi havia al PCX l'any 78, més

de la meitat havien estat nomenats durant la Revolució Cultural, en base a la seva fidelitat al pensament maozedonguà. Alguns tenen encara molt poder. És il·lustratiu al respecte el desenvolupament de la «campanya de rectificació», adoptada al PCX per a eliminar els elements que van jugar un paper violent a la Revolució Cultural. A la pràctica, va afectar només a 40.000 persones, el 1 per mil.

A la mort de Mao, l'economia era al seu punt més baix. Segons dades oficials, l'any 1979 la ració de cereals per habitant era inferior en un 3 %, la d'oli un 3 % i la de cotó un 2 % respecte a 1957, i el salari mig dels treballadors estatals era inferior al de 22 anys enrera. Al ranking econòmic mundial, Xina ocupava el cent-dotzè lloc.

En aquestes condicions, la lluita per la successió es decantà del costat de la línia reformista encapçalada per Deng Xiaoping. Poc a poc, i no sense dificultats, el pensament de Mao és arraconat. A diferència dels soviètics amb Stalin, els xinesos suprimeixen l'essencial del maoïsme, tot conservant la imatge de Mao per a la història.

L'objectiu definit per l'equip reformista és arribar al màxim grau del comunisme, «el que no vol dir que haguem de ser una societat pobre». «Importarem el que ens interessi de les tècniques capitalistes, però no els seus defectes». Així, rellegeixen el marxisme per a teoritzar el nou pragmatisme econòmic i demostrar que no es tracta d'un retorn al capitalisme, sino d'una «economia socialista de mercat», flexibilitzant la planificació i amb marge per a l'iniciativa individual. Un programa econòmic que ha disminuït l'atur, ha augmentat el consum i els ingressos dels treballadors, i ha fet multiplicar la producció agrícola. Les seguretats oferides pel que fa a la continuïtat de les reformes han sabut atreure les inversions estrangeres.

Una continuïtat que el proper mes d'octubre afrontarà la seva prova de foc, amb motiu del 13è Congrés del PCX. Allà es plantejarà la successió de Deng Xiaoping, de 82 anys, qui ja ha anunciat que deixarà el seu càrrec.

Deng, que és l'element rector i cohesionador de la política reformista, compte amb un bon equip de dirigents, però l'equilibri és delicat i la balança pot desnivellar-se. Tot fa preveure que en aquest Congrés els nostàlgics del maoisme lliuraran la batalla definitiva a la recerca del poder perdut.

El tractament de la crisi plantejada pel moviment d'estudiants és un test que permet entreveure la lluita pel poder que té lloc als passadissos de l'alta política xinesa, i revaloritza alhora la influència que conserva la vella guàrdia. En un primer moment, l'equip al poder jugava a integrar les mobilitzacions dins el suport a la política reformista. Després, tement descol·locar-se

davant les crítiques dels conservadors, va recórrer a una certa mà dura i a la reafirmació de la fe marxista-leninista.

Darrerament ha estat destituït Hu Yaobang, el fins ara secretari general del PCX, i home de confiança de Deng Xiaoping des de fa 40 anys, qui ha estat obligat a dimitir pel mateix Deng, acusat de manca de fermesa en relació als disturbis. S'ha convertit així en el cap de turc que exculpa a la resta del equip i permet remuntar la crisi. A partir d'ara, a Xina s'obrirà un període de greus interrogants respecte al futur.

Carme Pujol